

Kvikne 26.04.2019

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091
Majorstua
0301 Oslo

Revisjon av vilkårene i konsesjonen gitt ved kgl.res. av 26.08.1966 for regulering av Savalen, Unndalen (Fundinmagasinet) mv. og for delvis overføring av Glomma til Rendalen - uttalelse

Saksopplysning

NVE har vedtatt å revidere vilkårene i konsesjonen gitt ved kgl.res. av 26.08.1966 for regulering av Savalen, Unndalen (Fundinmagasinet) mv. og for delvis overføring av Glomma til Rendalen. GLB har utarbeidet et revisjonsdokument som beskriver reguleringene og overføringen, og vurderer de ulempene man er kjent med. Revisjonsdokumentet er lagt ut til offentlig høring, og NVE inviterer alle som har interesse av saken til å uttale seg.

Sammendrag av kunnskapsgrunnlag og anbefalinger fra Knutshø villreinutvalg

Reguleringene av Fundinmagasinet har redusert tilgjengeligheten til beiteområdene for villreinen i Knutshø og redusert bruken av trekkveiene i de berørte områdene. Åpne anleggsveier med påfølgende økt ferdsel i fjellområdet er videre en utfordring for villreinen. I NINA Rapport 1019, Strand, O. m.fl. (2015¹), viser GPS-data at reinen i Knutshø har hatt en begrenset arealbruk (ca. 40 % av områdets totalareal) de siste årene og at betydelige arealer har vært lite brukt. Arealbruken er mye mindre enn hva som er forventet ut fra det som burde være egnet areal for villreinen. Kondisjonsparametere i bestanden (slaktevekter, kjevelengde, andel kalv per simle/ungdyr) har vært nedadgående over en lengre periode, Solberg, m.fl. (2017²). Et sammensatt bilde av inngrep, herunder reguleringen av Fundin, og medfølgende forstyrrelser antas å ha vært med på å forårsake de negative trendene i bestanden.

¹ Strand, O. m.fl. (2015). Villreinenens arealbruk i Knutshø. Resultater fra GPS-undersøkelsene.- NINA rapport 1019. 131s.

² Solberg, E. J., Strand, O., Veiberg, V., Andersen, R., Heim, M., Rolandsen, C. R., Solem, M. I., Holmstrøm, F., Jordhøy, P., Nilsen, E. B., Granhus, A. & Eriksen, R. 2017. Hjortevilt 1991–2016: Oppsummeringsrapport fra Overvåkingsprogrammet for hjortevilt - NINA Rapport 1388 125 s.

Formann
Narve Hårstad
7340 OPPDAL
narve.haarstad@oppdal.com

Sekretær
Kristin Lund Austvik
Knutshø Villreinutvalg
v/Kvikne Utmarksråd
Vollan gård, 2512 Kvikne
kur@kvikne.no
Tlf.: 992 74 943

Knutshø var tidligere kjennetegnet av dyr i god kondisjon og høy kalveproduksjon. Knutshø er et typisk innlandsområde med kalkrik berggrunn og svært gode beiteforhold, Jordhøy m.fl. (1996)³. Fram til og med slutten av 1990- tallet var Knutshø et område med høy kalverekuttering. Siden har det vært en betydelig nedgang i kalver / 100 simler/ungdyr (SU). I de siste åra er det årlig registrert drøyt 40 kalver / 100 SU. Denne utviklingstendensen har holdt seg, og resultatene fra siste overvåkingsperiode (2012-2016) er litt svakere enn resultatene fra forrige periode (2007-2011) Solberg, E.J. m.fl. (2017)². Strand m.fl. (2015)¹ fant at andelen simler uten melk i juret har økt merkbart. Dette kan enten bety at en større andel simler ikke er kalvførende (gjeldsimler), eller at en større andel av kalvene faller fra i perioden mellom kalving og kalvtelling. Anbefalingene fra FoU- prosjektet er derfor å følge opp dette med undersøkelser av mulige årsakssammenhenger.

Det er videre dokumentert en nedgang i slaktevekt hos voksne bukker.

For kjevelengde hos åringsdyra er det en signifikant ($p < 0,001$) negativ trend hos begge kjønn.

GPS-merkeprosjektet i Knutshø har bidratt til en god kunnskapsoppbygging om villreinbestanden. Erfaringene fra prosjektet har synliggjort flere problemstillinger som må vurderes i sammenheng med revisjonen. NINAs rapport «Villreinens arealbruk i Knutshø. Resultater fra GPS-undersøkelsene¹» oppsummerer kunnskapene fra GPS- merkeprosjektet og er et viktig dokument nå når konsesjonsvilkårene skal revideres. Rapporten påviser flere utfordringer for villreinen i Knutshø, blant annet knyttet til vassdragsreguleringene. Bidrag til gjennomføring av enkelte foreslåtte tiltak og overvåking bør innarbeides i de nye konsesjonsvilkårene til GLB. Fremtidige avbøtende og kompenserende tiltak for villreinen må dessuten være rettet mot villreinområdet som en helhet, og ikke avgrenset mot regulanten sitt nedbørsfelt. Pågående og kommende revisjoner må derfor ses i sammenheng.

Strand, O. m.fl. (2015) peker i rapporten ut enkelte områder i Knutshø villreinområde som **«fokusområder»**, dette er områder der *«hovedutfordringen er å finne tiltak som reduserer unnvikelses- og stresseffekt rundt kjente barrierer»*. På side 125 i samme rapport er dette utdypet; *«Vi foreslår at hovedinnsatsen rettes mot noen få helt sentrale fokusområder, der det faktisk er mulig å få gjort noen endringer og som sannsynligvis kan ha gode effekter. Spesielt gjelder dette helt sentrale knutepunkt og trekk-korridorer for villreinens funksjonelle bruk av hele Knutshøområdet: Fundin dam–Døllisetran og Orkelsjøen–Unndalen–Hånåbekksetra. Her bør en utrede helhetlige planer som tar for seg konkrete tiltak for å regulere ferdsel og bruk av områdene»*.

Om området «Fundin dam–Døllisetran» skriver Strand, O. m.fl. (2015); *«Traktene rundt den søndre delen av Fundin er et viktig knutepunkt for reinen sentralt inne i leveområdet i Knutshø. Reguleringen av Fundin har redusert øst-vesttrekket, siden flere av de gamle trekkvegene i dag*

³ Jordhøy, P., Strand, O., Gaare, E., & Skogland, T. 1996. Oppsummeringsrapport, overvåkingspro-gram for hjortevilt - villreindelen 1991-95. NINA Fagrapport 022: 1-57.

Formann
Narve Hårstad
7340 OPPDAL
narve.haarstad@oppdal.com

Sekretær
Kristin Lund Austvik
Knutshø Villreinutvalg
v/Kvikne Utmarksråd
Vollan gård, 2512 Kvikne
kur@kvikne.no
Tlf.: 992 74 943

Knutshø Villreinområde

ligger under høyeste regulerte vannstand. Elveløpet fra Fundin går åpent om vinteren ned til Meløysetra. Snødrift bidrar til at det bygges opp skavler langs elveløpet og kan enkelte år medføre at det er en betydelig oppising i elveløpet slik at elva går åpen gjennom store deler av Einunndalen. Det har vært gjort forsøk på å dempe denne effekten blant annet med leplanting langs deler av elva.

Data fra GPS-merkeprosjektet viser for det første at dette området er viktig for nord-sørtrekket i Knutshø. Til sammen har vi 24 registreringer som viser at radiomerka villrein har kryssa elveløpet mellom Fundin og Meløysetra. Kun tre av disse er på vinteren. I løpet av vintersesongen er det samlet inn relativt mye data fra områdene sør for elva i dette området. Det er også en del tilfeller hvor vi har registrert flokker som har fulgt elveløpet og hvor datasettet indikerer at dyra har vært hindret i å krysse elveløpet. Dette samsvarer med observasjoner fra fjelloppsynet. Med bakgrunn i det som i dag finnes av data synes det riktig å konkludere med at den åpne elvestrengen utgjør et hinder for reinens trekkmuligheter nord - sør i dette området.»

Einunna ved utløpet av Setalbekken. Bildet viser hvordan iskanten er i Einunna på vinteren på grunn av vintertapping. Foto: Odd Enget 20.01.12

Bilde tatt fra Døllisetra som viser en større flokk som har prøvd å trekke over Einunna på to plasser. Flokken trakk over ved Flåman samme dag. Foto: Odd Enget 17.3.06

Formann
Narve Hårstad
7340 OPPDAL
narve.haarstad@oppdal.com

Sekretær
Kristin Lund Austvik
Knutshø Villreinutvalg
v/Kvikne Utmarksråd
Vollan gård, 2512 Kvikne
kur@kvikne.no
Tlf.: 992 74 943

I revisjonsdokumentet beskriver GLB erfarte skader og ulemper som følge av reguleringene, samt dagens tilstand:

«Fundin ligger innenfor leveområdet til villreinstammen i Knutshø. Etableringen av Fundinmagasinet medførte neddemming av registrerte trekkveier for villreinstammen. Et omfattende FoU-prosjekt på villreinens arealbruk i Knutshø ble rapportert i 2015 (Strand m.fl. 2015). I rapporten vektlegges betydningen av å beholde/sikre en viktig trekk-korridor nedstrøms Fundindammen. Det er ikke dokumentert at blokkering av trekkveiene som lå der Fundinmagasinet er etablert, har endret villreinens bruk av beite og kalvingsområdene innenfor leveområdet. Aktiviteten knyttet til drift og tilsyn med reguleringsanlegget ved Fundin genererer etter GLBs oppfatning mindre forstyrrelse av villreinen enn aktivitetene i Einunndalen knyttet til friluftsliv, turisme/reiseliv og seterdrift i området.»

I forhold til denne uttalelsen fra GLB ønsker Knutshø villreinutvalg å vise til et utdrag fra NVEs innstillingsdokument i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkår for Sira- og Kvina-reguleringene i Vest-Agder (201001316-98 kv/emb s. 30): **«Etablering av de store magasinene har redusert tilgjengeligheten til beiteområdene for villreinen. Etablering av anleggsveier har åpnet opp fjellområdene for økt ferdsel»** (vår utheving). *Det har gitt økt tilgjengelighet til naturområdene, men samtidig økt forstyrrelser for dyrelivet i fjellområdene. Krav er i hovedsak knyttet til behov for økt kunnskap og avbøtende tiltak for å øke bestanden av villrein i fjellet og redusert vannstandsvariasjon på magasinene* (vår utheving).»

Det samme gjelder også for Knutshø villreinområde, der det er regulanten som delvis har bygd og oppgradert vegnettet som har ført til økt ferdsel og dermed også økt press på villreinen og dens leveområder. GLB har derfor etter vårt syn et særskilt ansvar for å bidra til at det kartlegges hva som kan gjøres for å bedre leveforholdene til villreinen i Knutshø og å bidra til at aktuelle tiltak i så måte gjennomføres, på lik linje med de krav NVE har satt til Sira-Kvina reguleringene i Vest-Agder under revisjon av konsesjonsvilkårene i 2018.

I Strand, O. m.fl. (2015) på side 118 er de nevnte fokusområdene summert opp med blant annet foreslåtte tiltak og overvåking. Som en del av de nye konsesjonsvilkårene for reguleringen av Fundinmagasinet anbefales det at regulanten pålegges å bidra til at det utarbeides helhetlige planer for å bedre villreinens trekkmuligheter i aktuelle fokusområder. Regulanten bør videre pålegges å bidra til å følge opp effektene av eventuelle tiltak med ferdselstelling samt å bidra til å avdekke årsak(er) til den dokumenterte nedgangen i kondisjonsparametere hos Knutshøreinen med utgangspunkt i anbefalinger i NINA rapport 1019.

Formann
Narve Hårstad
7340 OPPDAL
narve.haarstad@oppdal.com

Sekretær
Kristin Lund Austvik
Knutshø Villreinutvalg
v/Kvikne Utmarksråd
Vollan gård, 2512 Kvikne
kur@kvikne.no
Tlf.: 992 74 943

De tiltak og overvåking som er foreslått av Strand, O. m.fl. (2015) som er aktuelle for konsesjonsvilkårene til GLB er:

Orkelsjøen-Unndalen-Hånnåbekksetra

- Bidra til at det legges langsiktige strategier for å bedre mulighet for trekk over vegen/dalen
- Bidra til utarbeidelse av masterplan for bruken av området
- Bidra til å skaffe til veie ny kunnskap om bruken av veger og terreng langs vegen inn Unndalen og mot Hånnåbekksetra, samt bruk av terrengene rundt Orkelsjøen

Fundin dam-Døllisetra:

- Bidra til at det legges langsiktige strategier for å bedre forholdene for reinen i det smale trekkområdet rett sør for Fundin dam
- Bidra til utarbeidelse av masterplan for bruken av området
- Bidra til ny kunnskap om ferdselsmønstre før og etter forvaltningstiltak. Ferdsestetter på Døllibrua, sti mot Døllihøi og fra Borkhussetra mot Digerkampen.

- Se nærmere på problematikken rundt islegging i elveløpet og vurdere om en her kan finne løsninger som letter reinens trekk-muligheter

I tillegg bør regulanten pålegges å:

- Bidra til kartlegging av mulige årsaker til nedgang i kondisjonsparametere for Knutshøreinen med utgangspunkt i undersøkelser anbefalt i NINA rapport 1019 Strand, O. et al (2015).

For Knutshø Villreinutvalg

Narve Hårstad
Narve Hårstad (sign)
formann

Kristin Lund Austvik
Kristin Lund Austvik (sign)
sekretær

Formann
Narve Hårstad
7340 OPPDAL
narve.haarstad@oppdal.com

Sekretær
Kristin Lund Austvik
Knutshø Villreinutvalg
v/Kvikne Utmarksråd
Vollan gård, 2512 Kvikne
kur@kvikne.no
Tlf.: 992 74 943